«Sempre he estat una bèstia literària»
Una conversa inèdita amb Mercè Rodoreda

Dolors Oller i Carme Arnau

FONT: Arnau, C.; Oller, D. «L'entrevista que mai no va sortir. "Sempre he estat una bèstia literària". Una conversa inèdita amb Mercè Rodoreda». La Vanguardia, «Cultura y Arte», juliol de 1991. Fotografies de Guillermina Puig.

El maig de 1980, acabat de concedir el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, Dolors Oller i Carme Arnau van anar a veure Mercè Rodoreda a Romanyà de la Selva per encàrrec de la revista Saber. El número no va sortir mai i la conversa va restar inèdita onze anys. Rodoreda hi parla de com escriu, de què llegeix, dels seus personatges, de l'exili i de la vellesa. Va morir tres anys després d'aquesta tarda.

Nota preliminar de Dolors Oller

Barcelona, abril de 1991

El mes de maig de l'any 1980, i amb motiu de l'aleshores recent concessió del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes a Mercè Rodoreda, la revista Saber, de la qual jo era llavors assessora literària, em va encarregar de fer una entrevista a l'escriptora. Com a mesura de facilitat vaig demanar a la Carme Arnau que em fes d'introductora i col·laborés en l'entrevista, ella que, segons em constava, era amiga personal de Mercè Rodoreda, a més de ser-ne una de les seves primeres estudioses. Així va ser com totes dues, acompanyades per la fotògrafa Guillermina Puig, ens vàrem presentar a la casa que l'escriptora tenia a Romanyà de la Selva (Girona), on vivia tranquil·la i solitària enmig de flors i de pins, i rodejada d'un paisatge de turons amables que amagaven un mar molt pròxim.

Aquell número de la primera etapa de la revista Saber no va sortir mai, de manera que la conversa ha dormit oblidada durant tots aquests anys. Si la publico ara és perquè la Carme Arnau s'ha mostrat d'acord a considerar-la d'interès actual, donat que, recentment, Mercè Rodoreda s'ha fet altre cop present: tant per l'exposició de la seva obra pictòrica com per les biografies que sobre ella s'han publicat. Per altra part també he de fer esment de l'interès de Josep Ramoneda que, recollint un compromís adquirit de fa onze anys com a director de Saber, ha ofert aquestes pàgines per a la publicació d'aquest document que, com a tal, té l'interès de recollir opinions i paraules directes d'una veu que ja només es pot fer present a través de les seves construccions literàries.

La conversa

A la seva casa de Romanyà de la Selva, Mercè Rodoreda va conversar amb Dolors Oller i Carme Arnau del seu món literari.

DOLORS OLLER — Vostè és una escriptora que es deixa portar per l'escriptura o, més aviat, com diu Forster, és de les que ja té la massa prevista quan es posa a escriure?

MERCÈ RODOREDA — Em controlo molt. La feina justament és això: controlar-se. Ara, fer projectes d'una novel·la… Puc fer el projecte d'un capítol, però de tota la novel·la és impossible. Perquè si de vegades he fet allò de planificar una novel·la, m'he trobat que ha sortit tot diferent del que jo havia apuntat.

DOLORS OLLER — En el pròleg de Mirall trencat diu que la novel·la surt d'agonies i resurreccions de l'ànima. Què vol dir?

MERCÈ RODOREDA — De coses que un ha viscut. De situacions, d'ambients, sobretot de situacions. De problemes que un ha tingut. En la novel·la hi és molt important la memòria involuntària, és allò que fa que un capítol et surti sense ni adonar-te que l'has escrit, de tan fàcil que t'ha estat. Perquè són coses que portes molt arrelades a dintre, molt… com t'ho diré? molt vives en tu.

DOLORS OLLER — En principi, doncs, fidelitat a allò que un és o construccions hipotètiques?

MERCÈ RODOREDA — Totes dues coses, però en una novel·la hi entren moltes coses de qui escriu.

DOLORS OLLER — Per què diu que és millor suggerir que no descriure?

MERCÈ RODOREDA — Això ho crec. És a dir, les meves novel·les són més aviat sintètiques. Els capítols, els personatges, tot queda esquemàtic; però aquest esquematisme és volgut. És volgut per no cansar el lector, perquè jo no crec en les grans explicacions, en els grans…, què et diré jo?… Per exemple jo, un paisatge, descriure un paisatge…, recordo que quan era joveneta i llegia en Bertrana, que descrivia el paisatge d'una manera meravellosa, jo em cansava de llegir les descripcions, m'agradava més l'acció del personatge…, les descripcions em cansaven…, i, és clar, aleshores, perd interès. Per això jo crec que, ja ho he dit alguna altra vegada, posar la paraula «mar» en un lloc determinat és més eficaç que descriure'l. Si l'expliques, el lector no ho veu; en canvi, la paraula «mar», posada en el seu lloc determinat, com que el lector sap perfectament

què és el mar, és molt més important. Perquè jo crec que la novel·la també la fa el lector, amb les seves experiències, la seva personalitat o el seu temperament. És com això del realisme, jo no hi crec gaire en el realisme perquè, per exemple, ara, nosaltres quatre, ens dirien: descriguin aquesta finestra, i totes la descriuríem d'una manera realista i cadascuna ho faria diferent. És a dir, que el realisme és una cosa relativa.

DOLORS OLLER — O sigui que l'escriptor parteix d'un punt de vista subjectiu?

MERCÈ RODOREDA — És un punt de vista sobretot personal.

CARME ARNAU — Referent a això, creus que la novel·la nord-americana té una mica d'influència en les teves obres?

MERCÈ RODOREDA — Potser sí, no ho sé… Vaig tenir una època d'un gran enamorament de la Katherine Mansfield, que suggereix les coses. Aquell cèlebre conte «El canari», en el qual una dona vella parla tota l'estona d'un canari que se li va morir: mira la paret on hi ha el forat on hi havia el clau on hi havia la gàbia…, i vinga parlar del canari, però no és més que un pretext: en el fons, el drama d'aquella pobra vella és que els fills la fan patir, que l'atrapen com si fos…, que no li tenen cap respecte, que la deixen sola, l'abandonen…, però tot això només hi és suggerit perquè tot el conte només parla del canari. Això ho fa molt la Mansfield, i també la Virginia Woolf, ja no cal dir-ho.

DOLORS OLLER — Estaria d'acord que se la defineixi com una escriptora de tècnica realista que s'inspira en la realitat aparent, o l'interessa més el misteri que amaguen les coses?

MERCÈ RODOREDA — De tipus realista no. Jo no crec que La plaça sigui una novel·la de tipus realista. Si fos escrita d'aquella manera que purament i estrictament en diuen realista, no valdria ni cinc cèntims, seria una cosa de tipus local, no tindria cap gràcia, no tindria res.

DOLORS OLLER — Les seves novel·les comporten algun tipus de tesi?

MERCÈ RODOREDA — No, en absolut. Això és massa intel·lectual per mi…, això no va per mi.

DOLORS OLLER — Però, intel·lectual o no, vostè sembla tenir molta cultura literària…

MERCÈ RODOREDA — Filla meva, jo he viscut de llegir i de la cultura literària des que tenia divuit anys. No he deixat de ser mai allò que se'n diu una bèstia literària.

DOLORS OLLER — En aquest sentit, té alguna lectura a la qual retorni d'una manera vital i periòdicament?

MERCÈ RODOREDA — N'hi ha moltes. Quan era jove havia sentit dir que quan ets gran rellegeixes més que no llegeixes, i això és veritat. T'interessen més les coses importants que has llegit a la vida, anar-les assimilant, fer-les teves… És a dir, m'interessa més El rei Lear que una novel·la de John Updike, li trobo més poesia, moltes més coses importants.

CARME ARNAU — Perquè tu, lligada a la tradició catalana, quan vas començar a escriure, te'n vas sentir una continuadora?

MERCÈ RODOREDA — No, en absolut. No m'agradava. Ja he dit allò que em passava amb el Bertrana. Hi ha un escriptor que sempre es rellegeix perquè és un gran estilista, que és en Ruyra, però des del punt de vista del llenguatge i de l'expressió, no com a novel·lista…, per exemple, Solitud ja està escrita, no s'ha de repetir, ja ha estat feta. El Pous i Pagès, el Puig i Ferreter, eh?, en fi, tota aquesta gent no m'exalten per escriure, al contrari.

CARME ARNAU — I quan vas escriure Aloma, si no hi havia una tradició pròxima, quina idea de novel·la tenies?

MERCÈ RODOREDA — No, no hi havia tradició, perquè, què et diré…, què hi havia en aquella època? M'havien fet llegir el Santamaria, que Déu n'hi do! Però aleshores va sortir la Proa, els russos, el Zweig. Per exemple, aquella novel·la meva que tinc arraconada i que es titula Un dia de la vida d'un home porta el títol tret d'una de Zweig, Un dia de la vida d'una dona, però no hi té res a veure perquè, en aquella època, jo no l'havia vista mai ni sabia què era.

CARME ARNAU — Què et sembla la novel·la de Francesc Trabal?

MERCÈ RODOREDA — Jo trobo que ara no és res. Vals no és res, i de la Judita hi ha l'anecdota cèlebre que quan en Trabal la tenia gairebé acabada la va llegir a l'Obiols: ja sabeu allò que el protagonista s'enamora d'una noia que toca el violí, que li queda tan sentimental, i com que l'humorista del grup no era en Trabal ni l'Oliver —perquè l'Oliver d'humorista no en té res, l'Oliver porta una tragèdia a dintre i una ràbia que fa por, l'Oliver era un home que quan es constipava es tancava al seu quarto i no volia veure ningú de la família i si hi entraven, els treia de mala manera—. Aleshores, en llegir-la-hi a l'Obiols, hi va haver un moment que es va clavar a riure que no es podia aguantar i li va preguntar: «Com l'acabaries?», i l'altre li va dir: «Doncs de qualsevol manera, sortiria amb una atzagaiada», i és quan va sortir allò que la Judita s'enlaira com un globus i fa un pet com una gla.

CARME ARNAU — Però, i Aloma, que és una novel·la molt bona per l'època, molt treballada, té alguna influència precisa?

MERCÈ RODOREDA — De l'època sí. Quan va sortir? La vaig escriure d'aquella manera que es diu anar escrivint un capítol darrere l'altre, amb una gran facilitat. De les influències no me'n puc recordar, no ho sé.

DOLORS OLLER — L'ha interessada algun dels ismes de l'avantguarda d'entreguerres?

MERCÈ RODOREDA — Per exemple?

DOLORS OLLER — El surrealisme o… Freud. Perquè les seves «Metamorfosis» semblen tenir alguna tendència d'aquest tipus.

MERCÈ RODOREDA — D'una manera molt relativa. És clar que els he llegit, però no és que m'hagin apassionat. Pel que fa a les meves «Metamorfosis», vés a saber, devia haver llegit les d'Ovidi.

DOLORS OLLER — La seva narració «La salamandra» és molt inquietant en aquest aspecte. Molt patètica.

MERCÈ RODOREDA — Però molt bonica.

CARME ARNAU — I com veus l'humor dintre de la teva obra? Hi juga algun paper?

MERCÈ RODOREDA — Per exemple, l'humor de La plaça…, que n'hi ha molt, és el meu humor. El tinc mesell, tinc moltes ganes de riure. Quan vaig escriure La plaça…, tota la primera part, de vegades m'havia d'aixecar de la màquina i em posava a riure per l'habitació.

CARME ARNAU — Però no n'hi ha ni a La meva Cristina ni a Mirall trencat.

MERCÈ RODOREDA — No, són més patètics. I al Mirall no n'hi ha gens.

CARME ARNAU — En canvi, en «Els viatges» de Viatges i flors n'hi torna a haver…

MERCÈ RODOREDA — És que el tema ho porta, et porta a sentir-te…, a escriure amb una certa alegria, una certa eufòria. Perquè també em partia de riure. En canvi a «Les flors» no tant, perquè són escrites més a l'època de La meva Cristina. Ara, els «Viatges», que són de l'estiu passat, els he escrit després del Mirall, com un divertimento. En vaig fer un, em va agradar, i van anar sortint tots els altres. El to de Quanta, quanta guerra… l'hauria volgut també així.

CARME ARNAU — Aquest humor té alguna cosa a veure amb la distància de l'autor respecte al seu tema?

MERCÈ RODOREDA — Això no ho sé. A més, tot depèn del moment en què et trobes. És a dir, si escrius una cosa amb alegria i el tema s'hi presta et surt l'humor. Jo sóc una persona de molt bon humor, i moltes ganes de riure. És clar que això és ambivalent, té dos aspectes. Per exemple, a La plaça es comença rient i s'acaba plorant, hi ha un canvi de to…, em feia una mica de por aquest canvi, pensava «a veure si no hi encaixarà», un personatge que primer fa tanta gràcia, no saps si després podrà emocionar. No sabia què passaria, quina reacció tindria el públic.

CARME ARNAU — Potser aquest humor que dius que hi ha a La plaça és, precisament, el fruit d'aquesta posició distant que et permet veure el món des de fora i, ja sense sentir-t'hi tan implicada, poder jugar-hi més.

MERCÈ RODOREDA — No ho sé. No t'ho podria dir.

DOLORS OLLER — Vostè ha dit que els personatges han de ser misteriosos per ser interessants. Com s'ho fa per donar-los aquest misteri si, per altra part, els seus personatges són generalment plans, sense massa complicacions psicològiques?

MERCÈ RODOREDA — No, i a més a més, són poc explicats. Això, filla meva, no ho sé, són coses que no es poden explicar. Ja t'he dit que jo procurava esquematitzar per no fatigar el lector. Procuro evitar les grans explicacions i això fa que esquematitzi d'una manera volguda i procurant que, encara que siguin esquemàtics, hi hagi emoció en els personatges, que es vegi la seva vida. I penso que en el Mirall s'hi veu.

DOLORS OLLER — I són personatges resignats al seu destí…

MERCÈ RODOREDA — Això deu ser un reflex del temperament de l'autor. Penso que és una postura intel·ligent davant de la vida, com la de la Colometa. La Colometa no es rebel·la mai; rebel·lar-te, a la vida, no serveix per res. No s'hi guanya res. Es pot rebel·lar un revolucionari començant a tirar trets pel carrer, però una persona integrada en una família… ha d'anar seguint la vida.

DOLORS OLLER — I, en canvi, aquests personatges tan resignats, quan tenen l'ocasió de venjar-se són molt cruels. Fins i tot els que semblen més innocents es converteixen en botxins.

MERCÈ RODOREDA — Sí. Hi ha bastants personatges cruels en les coses que he escrit. Jo sostinc la teoria que tota víctima és un botxí. De la dona que es queixa tot el dia, i plora, i que es creu una víctima, jo en planyo el marit perquè el té dins el puny: en fer-se la víctima, el fa patir i, per tant, es converteix en botxí i ell en víctima.

DOLORS OLLER — La protagonista gran del Mirall, la Teresa, és un personatge que, a força de resignar-se a allò que té, en sap treure partit per ser feliç i es distancia de tot allò que passa al seu voltant.

MERCÈ RODOREDA — La Teresa té una certa elegància espiritual. És una persona que no es queixa mai, que va acceptant les coses, perquè la Teresa no es queixa mai del seu drama d'estar impossibilitada. Potser perquè a mi no m'agraden les persones que es queixen. Quan era petita i venien a casa persones que es queixaven ho trobava tan horrorós, tan impudòros, que no em feien pena… Perquè una persona que plora i crida davant d'un drama no et fa pena, et fa pena aquella que calla i aguanta. Aquella que crida, s'esbrava i es desespera no et fa pena, més aviat et molesta.

DOLORS OLLER — També hi ha un tipus de personatges que tenen una vida fugaç, romàntica, que suggereixen moltes coses i que gairebé sempre acaben tràgicament. Com la Maria.

MERCÈ RODOREDA — Fa molt bonic, la Maria. A més a més, el que fa molt bonic al Mirall són els tres tipus d'amor: els amors de la Teresa, els amors de la Sofia, que em fa l'efecte que corresponen a una època, i els amors diguem-ne adolescents, que són més romàntics; la prova és que una noia acaba suïcidant-se.

DOLORS OLLER — Això és el que volia insinuar: que a aquest tipus de sentiment li és negat el futur.

CARME ARNAU — Però aquests personatges que se suïciden abans de viure, com la violinista del Mirall o també en Daniel, el germà de l'Aloma, i que encarnen el que podríem dir-ne el personatge de l'artista, per què?, és que són els més lúcids?

MERCÈ RODOREDA — No ho sé. Perquè surt així. Perquè, quan vaig escriure el suïcidi de la Maria no pensava pas en el suïcidi del germà de l'Aloma. Són coses que veus després. Hi ha moltes coses que les escrius d'una manera inconscient, i després et trobes que són vivències d'altres novel·les. Com els àngels: si ara faig sortir àngels en una narració és completament volgut, però fins a la Cecília va ser involuntari, no me n'adonava.

DOLORS OLLER — A Mirall trencat vostè parla de la innocència com d'un estat de preservació, com una capacitat de preservar-se de l'angoixa de la vida i, en canvi, estar atent, diu, «al germinar de les flors, a la lenta vida de les pedres…». Vol dir que l'artista s'ha de distanciar de la vida?

MERCÈ RODOREDA — Això no ho sabria precisar. No ho sé, però per escriure novel·les és important concentrar-se en la forma, en les paraules. Per exemple, si agafes una novel·la com La plaça i la fas escriure a un periodista com en Faulí, ja veuríem…

DOLORS OLLER — Faulkner diu que si ell no hagués escrit el que va escriure, algú altre ho hauria fet. Vostè ho creu, això?

MERCÈ RODOREDA — No, de cap manera. Jo no podria escriure una novel·la com les d'en Pedrolo, ni en Pedrolo una novel·la com les meves.

DOLORS OLLER — Vostè creu que el que ha escrit és important estilísticament?

MERCÈ RODOREDA — He influït absolutament sobre tots els escriptors joves. La plaça… ha fet escola. La Montserrat Roig, per exemple, té una sèrie de contes que surten de La plaça. I la Carme Riera, que sempre nega la meva influència en allò de Te deix, amor…, la hi té tant, que ja no pot ser-hi més: n'hi ha molts que semblen sortir de La meva Cristina… Però és que no és cap mal acceptar que un escriptor t'ha influït! Llegir és una formació. Si jo no hagués llegit, potser no hauria escrit mai. Per mi la lectura va ser molt important, sobretot durant els anys de França. Llegir bàrbarament, això és important. Si no hi hagués hagut l'exili, si no hagués conegut la cultura francesa, jo hauria escrit d'una manera molt diferent. La claredat, la precisió, em ve dels escriptors francesos.

DOLORS OLLER — Digui alguna cosa sobre el seu estil.

MERCÈ RODOREDA — No ho sé. Diré allò tan clàssic de «l'estil és l'home»… No, penso que una cosa important és agafar un estil indirecte. Si escrius dient els sentiments o les emocions que té un personatge, no el veus. Ara, si el fas enraonar i explicar-se, aleshores el veus millor, pot significar més coses.

DOLORS OLLER — Vostè llegeix poesia?

MERCÈ RODOREDA — N'he llegit molta, però passa que es passen èpoques. Per llegir poesia s'ha d'estar en una mena d'estat poètic, no sé com dir-ho, això és molt personal. Jo he llegit

molta poesia i penso que t'ensenya a dir les coses d'una manera que fa que l'estil sigui interessant, perquè, com t'he dit abans, la manera de dir les coses és molt important, és el tot.

CARME ARNAU — I, quan eres aquí, ja eres lectora de poesia?, llegies poetes catalans?

MERCÈ RODOREDA — Tu diràs! Tot Verdaguer, Sagarra, Guimerà… Em passava hores per casa, amunt i avall, recitant versos en veu alta. Allò de «vinyes verdes…» i Carner. Carner és important en la meva manera d'escriure i molt important també per a tots els escriptors de la meva època. Va fer molta feina; Carner és un senyor important, va refer l'idioma, és que Verdaguer… Verdaguer va posar en circulació moltes paraules catalanes, però en Carner encara ho va fer més bé. I Riba: també era lectora de Riba, tot i que és més difícil.

DOLORS OLLER — En el Mirall diu que la novel·la és un plaer literari, un afany de superació…

MERCÈ RODOREDA — És clar. És una necessitat de sortir, d'expressar-te. Potser és el fet de ser filla única, d'estar molt quieta a casa meva, sense tenir ningú per jugar. Ara bé, haig de dir que si jo no hagués estat una persona introvertida, potser no hauria escrit mai, o si hagués tingut un gran do de paraula…, perquè quan enraones, allò que dius ja està dit, ja no pots rectificar…; en canvi quan escrius, sempre pots anar millorant el que dius, vas estripant paper i ho vas dient millor cada vegada, t'agrada més cada vegada.

DOLORS OLLER — Agradar-se un mateix?

MERCÈ RODOREDA — Sí. I sortir de casa, d'un ambient, sortir…, obrir una porta.

CARME ARNAU — Un alliberament? Penses que la novel·la pot ser considerada com una catarsi?

MERCÈ RODOREDA — Sí, ho és. És una catarsi.

DOLORS OLLER — A les seves novel·les les figures centrals són sempre dones. Això respon a un plantejament feminista?

MERCÈ RODOREDA — No. Jo crec que el feminisme és com un xarampió. A l'època de les sufragistes tenia un sentit, però a l'època actual, que tothom fa el que vol, trobo que no té sentit el feminisme.

CARME ARNAU — Quan vas començar a escriure, el fet que fossis una dona no et va crear cap mena de problemes?

MERCÈ RODOREDA — Al contrari. Sempre he considerat que una dona té més avantatges que un home: et consideren més, fas més gràcia, tens més portes obertes… Em fa l'efecte que si una dona és intel·ligent, és important, no hi ha res a fer. Ja li poden anar al darrere amb un flabiol sonant o tallant-li les ales, que no hi ha res a fer. A més, el paper de la dona, que, en definitiva, és la mare de l'home, sí que és important en el món, molt més important que el de l'home.

DOLORS OLLER — Però a les seves novel·les, la dona sempre està sotmesa al desig de l'home…

MERCÈ RODOREDA — Sí. Però això és una cosa fatal. És així i no s'hi pot anar en contra. És com el fet que sempre serà la dona la que tindrà els fills. No hi ha res a fer, és la cosa natural.

DOLORS OLLER — De tota manera, en els seus personatges femenins, la diguem-ne passió amorosa sempre és com una llosa que els cau al damunt, un aclaparament; mai no és viscuda com una exaltació, sinó com una mena de desgràcia, viscuda amb resignació i amb sofriment.

MERCÈ RODOREDA — Una dona enamorada es sotmet automàticament a l'home.

DOLORS OLLER — El seu conte «La salamandra», és un exemple d'aquesta submissió?

MERCÈ RODOREDA — Jo sempre he dit que «La salamandra» representa un complex de culpabilitat.

DOLORS OLLER — Expliqui-ho una mica…

MERCÈ RODOREDA — No, el complex de culpabilitat de «La salamandra» no es pot explicar.

DOLORS OLLER — Perquè és massa metafísic o és massa personal?

MERCÈ RODOREDA — Perquè és massa personal.

CARME ARNAU — Per cert, tu també vas tenir una època en la qual et dedicaves a pintar, no és així?, tens els quadres?

MERCÈ RODOREDA — Sí, vaig passar una temporada que em divertia com una ximple pintant. Però vaig començar a prendre-m'ho seriosament i ho vaig haver de deixar perquè vaig veure que hi hauria hagut de dedicar moltes hores i que l'escriure novel·les se n'hauria anat a passeig. Mentre va ser un divertiment, va estar molt bé, però després ho vaig deixar perquè vaig haver de triar i vaig triar la literatura.

DOLORS OLLER — El Premi d'Honor és un reconeixement a aquesta dedicació, se l'esperava?

MERCÈ RODOREDA — No, vaig tenir una sorpresa, perquè no sabia ni que hi hagués rumors, i com que altres anys havien dit que potser sí que potser no, doncs ja no hi comptava en absolut. I a les quatre em ve en Sales dient-me: «Ja teniu el Premi». Però jo no m'ho pensava. A més, entre en Coromines i jo, en Coromines és un senyor molt important.

DOLORS OLLER — Va llegir el discurs que va fer el senyor Coromines amb motiu de la medalla d'Or de la Generalitat que li ha estat concedida?

MERCÈ RODOREDA — No, aquí no veig diaris. Què et diré jo, potser en veig un a la setmana…

DOLORS OLLER — Ho dic perquè ha estat un discurs força comentat ja que, tot i agraint l'homenatge, va fer una crítica dura tant a les autoritats acadèmiques de la Universitat com a les de l'Institut d'Estudis Catalans. I també va fer una defensa de Josep Pla, el sempre refusat candidat al Premi d'Honor sembla que per raons diguem-ne polítiques.

MERCÈ RODOREDA — El que passa és que un polític té un partit al darrere i fa respecte, però en Pla, al darrere només hi té la campana de la llar. Això va passar a l'alliberament de França: a en Brasillach el van afusellar perquè no tenia ningú que el defensés; en canvi, com aquí, hi ha tants i tants col·laboracionistes que encara cuegen… Però en Pla és un home que s'ha passat tots aquests anys a casa seva escrivint i escrivint sobre Catalunya. I si vols saber coses d'aquest país has de recórrer a Pla. És un escriptor molt important. És clar que també ho és en Carner i tampoc no l'hi han donat. Recordo que, quan l'any 1970 li van donar el Premi a en Joan Oliver, aquest va reaccionar immediatament d'una manera molt divertida, va dir: «Que s'ha mort en Carner?». Però és que passa una cosa molt curiosa aquí a Catalunya: quan surt una persona important, automàticament desvetlla unes enveges, unes ràbies…, se'l rebutja, com si els fes nosa, no els agrada. De seguida hi ha una colla de gent que es giren en contra d'aquella persona. Ara, el que passa amb aquest Premi és que et converteixes en una patum i…, ja s'ha acabat. Jo, però, del que tinc ganes és que em deixin tranquil·la per poder continuar escrivint.

CARME ARNAU — Tens alguna cosa en projecte?

MERCÈ RODOREDA — És clar, sempre hi ha coses per escriure. Ara, a mi em costa escriure, hi ha algun capítol que sembla que te'l regalin però després hi ha el que no et regalen i que te l'has d'anar treballant a fons. Jo quan escric millor és quan m'assec a la taula i hi estic bé davant de la màquina, perquè quan no tinc ganes d'escriure i veig la màquina, és com si veiés un escurçó.

DOLORS OLLER — Vostè creu en la inspiració?

MERCÈ RODOREDA — Això és molt difícil de dir. Em sembla que era Valéry que sostenia que la inspiració ve escrivint. Jo hi crec una mica, en la inspiració, però vull dir que escrivint o pensant en la cosa que has d'escriure et vas exaltant, i és possible que la inspiració vingui escrivint.

DOLORS OLLER — També diu al Mirall que va passar una època en què no podia escriure perquè sobreviure era massa difícil.

MERCÈ RODOREDA — Era l'època negra, de misèria negra, de París. Si no tens una mínima tranquil·litat d'esperit no pots concentrar-te ni pensar, ni crear. Jo he tingut èpoques de passar-la absolutament negra, però no em sap gens de greu. Em recordo que allò de la retirada, a la guerra de França, amb els alemanys per una banda i els francesos per l'altra, era horrorós. Però al mateix temps era exaltant. Potser perquè l'escriptor sempre es desdobla en espectador, però era horrorós i al mateix temps exaltant de trobar-te al mig d'una conflagració mundial com aquella, viure-la, perquè això no passa gaires vegades a la vida. És bo que abans d'escriure visquis. Ara, també sembla normal que després d'haver-ho passat tan malament, quan arriba el moment d'una certa tranquil·litat, et dediquis a divertir-te o a comprar-te vestits. I no, jo de seguida, patapam!, a escriure. Això vol dir que és una cosa profunda. Però jo no n'havia fet mai drama, de no poder escriure; era un malestar, però jo mai no n'havia fet un drama. Jo, a la vida, no m'he queixat mai. Ara tinc setanta anys, estic molt ben instal·lada, estic molt contenta de tenir setanta anys i també estic contenta d'haver-la passada tan negra durant molts anys i ara tenir una certa tranquil·litat. Si fos a l'inrevés sí que seria un desastre: haver tingut una joventut daurada i que quan ets vell et trobis que has d'anar desesperat pel món. Vull dir que…, tot està bé, si no hi ha problemes importants. Ara, que si n'hi ha, això de ser escriptor salva molt, eh!, això salva molt, perquè tens una capacitat de separar-te'n i ser espectador de tu mateix.

DOLORS OLLER — Ho és, vostè, d'espectadora de vostè mateixa? Hi ha moltes coses de vostè mateixa a les seves novel·les?

MERCÈ RODOREDA — Sí. Jo sempre he dit que tots els personatges de les meves novel·les sóc jo, que a tots hi ha coses meves. Sóc la Colometa i també sóc la Sofia, en fi, hi ha de tot. Una persona té moltes personalitats i un escriptor, més. És molt complex, un escriptor…, que Déu ens guardi d'un escriptor a la vora!